

- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ξεκινήσαμε από τό αθηναϊκό ξενύχτι και φτάσαμε στην κυριακή
ἀργία.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Διότι ή μιά πουβέντα φέρνει τήν ἄλλη Γιάγκο μου. Οἱ παλαιοί
ἀθηναῖοι λοιπόν ξενοχτούσανε, χωρίς καν'να σκοπό, μά ξενοχ-
τούσανε γιά νά ξενοχτᾶνε ἀπλῶς. Βέβαια δέν λογαρι'ζω τά ἐπαγ-
γελματικά ξενούχτια πού κάνανε οἱ τζογαδόροι στίς λέσχες,
οὔτε τά ξενούχτια τῶν θεάτρων πού τελειώνανε στίς δύο μετά τά
μεσάνυχτα, μά λέω γιά τά ἔσοπα ξενούχτια τῆς νεολαίας κυρίως
πού μαζευτότανε στά καφενεῖα τοῦ Μεταξουργείου ἢ τοῦ σταθμοῦ
λαρίσης, γιά καφέ, τσιγάρο καί κουβεντολόϊ... θυμᾶμαι ἕναν
ἀλησμόνητο φίλο μου, τόν Τίμο Μωραϊτίνη...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ξενύχτης κι' αὐτός ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ξενύχτης πεσιονέ καί ὀρθόδοξος. Δέν =εννοοῦσε νά πέση νά
κοιμηθῆ πρίν ἀπό τίς ὀκτώ τό πρωῖ...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Μά καλά τί ἔκανε ἕως ἐκεῖνη τήν ὥρα; Ὁ Μωραϊτίνης οὔτε χαρ-
τοπαίχτης ἦτανε, οὔτε κανταδόρος. Πῶς περνοῦσε ὅλη τήν νύχτα;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἦτανε δημοσιογράφος. Πήγαινε νά γράψῃ τό χρονογράφημά του
στό γραφεῖο τῆς ἔφημερίδος νύχτα, κατά τίς ἕνδεκα. Τελείωνε
μετά τά μεσάνυχτα. Πήγαινε νά φάῃ στήν Ἦβη συνήθως καί
μετά τό φαγητό του κατά τίς δύο μιση τό πρωῖ, πήγαινε σέ
κάποιο καφενεῖο τῆς Ὀμοιοίας, ὅπου πηγαίνανε καί ἄλλοι
δημοσιογράφοι καί πιάνανε τήν συζήτηση καί τά καλαμπούρια
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ξέρω τήν συνέχεια. Ἔολοι περιμένανε τό σύνθημα, τήν φωνή
τοῦ κουλουρτζῆ πού θά φώναζε : Ζεστέ κουλούρια... Τότε ἀγο-
ράζανε ὅλοι κολουρια, ἀπό δύο καί τρία ὁ καθένας, παράγγελ-
ναν καί ἄλλους καφέδες καί φτάνανε ἕως τίς ἑπτά τό πρωῖ.
Δέν εἶμαι πολύ βέβαιος, ἀλλά νομίζω ὅτι αὐτά τά ξενούχτια
δέν ὑπάρχουν σήμερα.

Η ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑ ΣΑΝΑΖΗ

Ραδιοφωνική έκπομπή διά
τὴν 5ην Δεκεμβρίου 1971
ἡμέραν ΚΥΡΙΑΚΗΝ
καὶ ὥραν: 21.45 - 22.15

143^a

Τὴν ἐκπομπὴν παρουσιάζουν ὁ ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ καὶ ὁ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ. Τραγουδοῦν ἡ ΚΑΒΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Εἴρεις λοιπόν, ἀγαπητέ μου Γιάννο, τί διαφορά ἔχει ἡ σύγχρονη Ἀθήνα ἀπὸ τὴν παλαιότερη;

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μὰ εἶναι ἐρωτήσεις αὐτὴ πού μου κάνεις; Μεγάλη διαφορά καὶ στό κάθε τί. Στά κίρια, στίς συνήθειες, στά καταστήματα, στούς ἀνθρώπους... στά πάντα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἴσως δέν διευτύπωσα καλά τὴν ἐρώτησί μου. Ἦθελα νά πῶ, σέ ποιό σημεῖο κυρίως διαφέρουν οἱ παλιοὶ ἀθηναῖοι μέ το ὅς σημερινούς. Στό ξενύχτι. Οἱ παλιοὶ ἀθηναῖοι ἦτανε ξενύχτηδες συστηματικοί. Οἱ σύγχρονοι ὅχι, ἐκτός ἀπό ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις. Σκέψου πρῶτα πρῶτα ὅτι τὰ θέατρα...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Αὐτό τό ξέρω. Τά θέατρα, ἰδίως τὰ μικρά θεατράκια τοῦ Ἰλισσοῦ, τελειώνανε κατά τίς δύο μετά τὰ μεσάνυχτα. Ὅμως νά σοῦ πῶ τί συνέβαινε, ἢ μάλλον τί φαντάζομαι ὅτι συνέβαινε. Ἡ Ἀθήνα, ἦτανε μικρή, οἱ ἀποστάσεις κοντινές καὶ δέν εἶχανε ἀνάγκη οἱ ἀθηναῖοι θεαταί γιά μεταφορικό νά πᾶνε στά σπίτια τους. Σκεινοῦσανε πεζή καί σιγά σιγά συζητῶντας καί σχολιάζοντας τό θέαμα πού εἶχανε ἰδεῖ φθάνανε στήν Πλάκα ἢ στήν Γαργαρέτα ὅπου κατοικοῦσανε.

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μάλιστα, ήτανε κι' αυτός ένας λόγος, μά πρέπει νά ξέρης ότι αν όχι άλλοι, οί περισσότεροι αὐτοί ἀπό τούς θεατάς, δέν πηγαίνανε στά σπίτια τους νά κοιμηθοῦνε, μά πηγαίνανε γιά ξενύχτι στά διανυκτερεύοντα καφενεῖα.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ἐπῆρχανε καφενεῖα πού διανυκτερεύανε τότε ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἄλλοιῶς ἐκρεπε νά κάνης τήν ἐρώτησι γιάγνο : Ἐπῆρχανε καφενεῖα πού νά μὴν διανυκτερεύανε ;
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Σοβαρά μιλάς ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Σοβαρώτατα. Τό ἀθηναϊκό καφενεῖο δέν ἄνοιγε ποτέ...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Δέν ἄνοιγε ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πῶς ν' ἀνοίξῃ ἀφοῦ δέν ἐκλεινε ποτέ ; Τό ἀθηναϊκό καφενεῖο ἦτανε ἀνοικτό μέρα καί νύχτα, συνέχεια.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Δέν ἄδειαζε ποτέ ; Καί πότε καθαρίζανε ; Πότε σκουπίζανε ; Φαντάζομαι ὅτι τὰ ἀποτσίγαρα πού τὰ πετούσανε χάμω, στό πάτωμα οί ἀθηναῖοι, θά σχηματίζανε ἀρκετό σκουπιδαριό.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἀσφαλῶς. Καί τό καθάρισμα, τό σκουπίσμα γινότανε μπροστά στήν πελατεῖα πού ἔπαιζε χαρτιά ἢ συζητοῦσε. Ἐπῆρχε εἰδικό σύστημα. Ἐνας σερβιτόρος, περιφερότανε μ' ἕνα τενεκέ γεμῆτο πίτουρο βρεγμένο καί σκόρπιζε τό βρεγμένο πίτουρο στό σανιδένιο πάτωμα, ἐνῶ ἕνας ἄλλος σερβιτόρος μέ μιὰ σκουπα, ἐμάζευε τό βρεγμένο πίτουρο καί τὰ σκουπίδια μαζί.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Τώρα κατάλαβα. Πίτουρο βρεγμένο γιά νά μὴ σηκώνεται σκόνη
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μάλιστα. Καί τό κωμικό εἶναι ὅτι ὅταν ὁ σερβιτόρος μέ τή σκουπα ἔφθανε στό τραπέζι ὅπου παίζανε τήν πρέφα τους μερικοί πελάτες, τούς ἔλεγε : Κύριε Πανώλη, σηκώνεις τά πόδια σου μιὰ στιγμή νά μαζέψω μερικές γόπες... καί τοῦ λόγου σου κύριε Περικλη...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Πολύ ὄρατο. Καί οί πελάτες δέν παραξενευόντουσαν καθόλου μά φροντίζανε νά συμμοφωθοῦν.

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Έτσι είναι. Καμμιά φορά τύχαινε κανένας να διαμαρτυρηθῆ. Βρήκες τὴν ὥρα βρέ Σταμάτη να σκουπίσης...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί θ' ἀπαντοῦσε ὁ Σταμάτης : Μά τί να κώνω κύριε περιμλή ; Μήπως σταματᾶτε καθόλου τὸ χαρτί ; Παίζετε ἀπὸ τίς ὀκτα τὴ νύχτα καί κοντεύει να ξημερώση.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τά λές Γιάννο μου σάν να ἦσουνα μπροστά. "Ομως ἐπιτός ἀπὸ τίς πληροφορίες μας αὐτές, ἔχομε καί ἔντυπα ντοκουμέντα γιὰ τὸ ξενύχτι τῶν ἀθηναίων καί τὴν διανυκτέρευσι τῶν καφενεύων. Μιὰ δυὸ φορές τὸν χρόνο τὰ καφενεύα κλείνανε γιὰ λόγους ἀνωτέρας βίας. Λόγου χάριν, στὰ 1886, δὲθαβάζομε λίγες μέρες πρὶν ἀπὸ τὴν Πρωτοχρονιά, τὸ πρόγραμμα τῆς τελετῆς ποὺ θὰ γινότανε γιὰ τὸν καινούργιο χρόνο. Καί γράφει ὁ Σουρῆς σχολιάζοντας αὐτὸ τὸ ἐπίσημο πρόγραμμα :
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ (Διαβάζει) Περί τὸ γλυκοχάραγμα τῆς προσεχοῦς Δευτέρας θὰ πέσουν πυροβολισμοί, περίπου ἑκατὸν καί πάντες τὸ ἐπίσημον θὰ μάθουν τῆς ἡμέρας κι' αὐτὸ θὰ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν ἄλλων τελετῶν. θὰ κλείση κάθε καφενές ἀμέσως μόλις φέξη
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ θὰ 'το τὸ ντοκουμέντο : θὰ κλείση κάθε καφενές ἀμέσως μόλις φέξη. Δηλαδή, ὅλη τὴν νύχτα ἦτανε ἀνοιχτά τὰ καφενεύα καί μόνο γιὰ τὸ ἐπίσημο τῆς ἡμέρας θὰ κλείνανε τὰ καφενεύα ἐκεῖνο τὸ πρωῖ. Γιὰ ἐξαπολούθησε λοιπόν...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ θὰ κλείση κάθε καφενές ἀμέσως μόλις φέξη κι' οὔτε θ' ἀνοίξη μαγαζὶ κανένα στὴν Ἀθήνα καί οὔτε θὰ μπορῆ κανεὶς ἀναφανδὸν να παίξη μπιλλιάρδο, τάβλι, ντόμινο, πικέττο ἢ κοντσίνα.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Βλέπεις λοιπόν πόσα πράγματα μαθαίνομε ἀπὸ τὸν Σουρῆ, ὅταν προσέχωμε τί γράφει ; οὔτε θ' ἀνοίξη μαγαζὶ κανένα στὴν Ἀθήνα. Δέν ὑπῆρχε τότε οὔτε Κυριακὴ ἀργία, οὔτε ἀργία καταστημάτων στὶς μεγάλες ἑορτές. "Ὅποιος ἤθελε ἔνοιγε τὸ μαγαζὶ του. Ἡ σημερινὴ Κυριακὴ ἀργία καθιερώθηκε μετὰ πὸ 1910.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Ε, πώς δέν θυμάμαι ; Πρώτα πρώτα τήν τελευταία Κυριακή ὁ χορός τῶν Δυντακτῶν στό Δημοτικό θέατρο, πού ἦτανε τό κλοῦ τῆς Ἀποκριᾶς, ὁ χορός τῶν Θεατρικῶν Συγγραφέων, ὁ χορός τῶν Χρηματιστῶν, ὁ χορός τῶν Ἐφοπλιστῶν, ὁ χορός τῆς Φιλοδασικῆς Ἐταιρείας πού λεγότανε Χορός τοῦ πρασίνου, ὁ χορός τοῦ Σωματείου τῶν Ἡθοποιῶν, ὁ χορός τῆς Μερίμνης πού ἦτανε ὁ πιό ἀριστοκρατικός ἀπ' ὅλους καί ἀκολουθοῦσαν οἱ χοροί τῶν διαφόρων τοπικιστικῶν Σωματείων...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ξέρω, ξέρω. Ὁ χορός τοῦ Συλλόγου τῶν ἐν Ἀθήναις Κορινθίων, ὁ χορός τῶν Καλαματιανῶν, τῶν Πατρέων, τῶν Λαρισινῶν, τῶν Ρουμελιωτῶν, τῶν ~~Ἰωνίων~~ Ἀνδρίων... Τῶν Τηνίων, τῶν Κρητῶν, τῶν Θεσσαλῶν, τῶν Κερκυραίων, τῶν Ζακυνθίων ..

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τοῦ Σωματείου τῶν οἰνομαγεύρων, τῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων, τῶν Δικηγόρων, τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου, τοῦ Ἐκδρομικοῦ Συλλόγου, ὁ χορός Μεσολογγιτῶν, ~~ἔξ~~ ^{τῶν} Καρπενησιῶν, τῶν, τῶν, τῶν καί τῶν....

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καί φυσικά σέ κάθε χορό ἀπ' αὐτούς θά χορευότανε καί τό περίφημο βάλς τῆς ἐποχῆς, τό Φιλί τῆς Μάσιας, τοῦ Γιάννη Ψαρρού-δα...

ΚΛΕΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Καιρῶν ἄπό τοῦ χοροῦ τήν ζάλη μέσ' τό σιοτάδι, στήν αὐλή σήκωσες μιᾶ στιγμή τήν μάσια καί μοῦ ἔδωσες ἕνα φιλί...

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Σκέψου Γιάννη ὅτι τήν τελευταία ἐβδομάδα τῆς Ἀποκριᾶς, οἱ ἐφημερίδες ἀφιερῶνανε δυό καί τρεῖς στήλες γιά ν' ἀναγγεῖλουν τούς χορούς καί ἄλλες δυό τρεῖς στήλες, γιά ν' ἀναφέρουν τῆ ὄνόματα τῶν παρευρεθέντων σ' ἕνα χορό πού εἶχε γίνει. Καί θυμάμαι ἕνα σατυρικό περιοδικό πού ἀνέφερε κι' αὐτό τούς χορούς μέ τίτλο ἔμμετρο : Δεκιώσεις καί χοροί - πού κι' ὁ νοῦς δέν τούς χωρεῖ.

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μήπως υπάρχουνε οί κανταδόροι Γιάγκο ; Όμως τότε δίνανε μιá νότα ζωής στήν άθηναική νύχτα. Σκέφου ότι πολλοί ξένοι περιηγητές, ξενυχτούσανε κι'αυτοί γιά ν'άκούσουν τους κανταδόρους στίς γειτονιές, όταν λέγανε : Μιά πεταλοῦδα νά 'μουνά...
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Νά πέταγα σιμά σου... Νά ένα παλαιό τραγούδι πού έχομε καιτό νά τό άκούσωμε. 'Η φίλη μας ή κλειώ θα μᾶς τό θυμίση.
- ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ ΜΑΛ (ΜΕ συνοδεία πιάνου) Μιά πεταλοῦδα νά 'μουνά
νά πέταγα σιμά σου...
στά χείλη σου πού άνθίζουνε
τά δυό τριαντάφυλλά σου...
Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Είπες πρίν από λίγο τήν φράσι, σέ κάποιο καφενετο της πλατείας 'Ομονοίας. Είναι γνωστά αυτά τά καφενετα πού ύπήρχαν τότε ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πως δέν είναι γνωστά ; Τό καφενετο Στέμμα πρῶτα πρῶτα, τό καφενετο 'Αργολίς, τό Βυζάντιον, τό καφενετο Καπερώνη πού ήτενα τό μόνο πιο άριστοκρατικό και δέν ξενυχτούσε. Τα έλλα ήτανε γνωστά μέ τό γενικό ὄνομα : Ξενυχτάδικα μά έκτός άπ'αυτά, ύπήρχαν και τά πλανόδια καφενετα...
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Πως τό είπες αυτό ; Πλανόδια καφενετα ; Δηλαδή ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ο κυριώτερος τύπος της νυκτερινής παληᾶς 'Αθήνας, ὁ σαλεπιτζίης. Αὐτός έκανε τήν εμφάνισί του μετά τά μεσάνυχτα κατά τίς δύο τό πρωί μέ τό κινητό του μαγαζί, τό σαμοβάρι του προϋντζινο κατά κανόνα, στολισμένο μέ χρωμαριστές αφίστρες χάντρες και τά φυτζανοπότηρά του, σ'ένα σελάχι στή μέση του. Πολλές φορές κουβαλοῦσε μαζί του και μερικά χαμηλά σκαμνάκια και τά στρωνε στήν πλατεία 'Ομονοίας κοντά στό περιβολάκι. Πρώτη του πελατεία ήτανε οί άμαξάδες πού σταθμεύανε γύρω από τήν πλατεία.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί μαζί μέ τούς άμαξάδες πού θέλανε κατά τίς τρεις μετά τά μεσάνυχτα τό ζεστό τους τό σαλέπι, μαζευόντουσαν καί μερικοί περαστικοί...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ακριβώς. 'Ο σαλεπιτζής είχε τά σκαμνάκια του στρωμένα στήν πλατεία, ή περαστική πελατεία καθότανε καί ό σαλεπιτζής γέμιζε φλυτζάνια καί ποτήρια μέ ζεστό, άχνιστό σαλέπι. Φυσικά ή πλατεία 'Ομονοίας δέν έπλεε στά φώτα όπως σήμερα. "Ήτανε θεοσιότεινη, μά ό σαλεπιτζής είχε τό φαναράκι του κρ εμασμένο στό μπρούντζινο σαμοβάρι...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί τό πλανόδιο καφενεδάκι γινότανε γραφικό. "Όμως έχω άκούσει γιά άλλο ένα καφενεδάκι πού ξενυχτούσε, στόν περίβολο τής παλαιᾶς Βουλῆς. 'Υπήρχε πραγματικά κι' αυτό ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Υπάρχει καί σήμερα άκόμη μέ τήν διαφορά ότι τώρα δέν είναι καφενέτο ξενυχτάδικο. Στο καφενεδάκι εκείνο τής Βουλῆς, πήγαινε κάθε βράδυ μία περίεργη συντροφιά. Μιλᾶμε τώρα γιά τήν εποχή 1910, έδώ κι' έξήντα χρόνια Γιάγιο. Στήν όδόν Κολοκοτρώνη, εκεί κοντά δηλαδή, ήτανε τά γραφεία τής 'Εφημερίδας του Κορομηλά. Τακτικός συντάκτης αυτής τής έφημερίδας ήτανε τότε ό Κωστής Παλαμᾶς, ό μεγάλος άργότερα ποιητής καθώς καί ό Δημήτρης Ταγινόπουλος, ό λογοτέχνης πού έβγαζε τότε τό περιοδικό Ηουμᾶς μέ τίς τολμηρές γλωσσικές ακρότητες, γιατί ό Ταγινόπουλος ήτανε όπαδός του Ψυχάρη.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Σ'αυτήν τήν συντροφιά Παλαμᾶ καί Ταγινόπουλου δέν πήγαινε καί ό Κώστας Κρυστάλλης, ό ποιητής πού πέθανε τόσο νέος φυματικός ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μάλιστα καί μπράβο πού τό ξέρεις. 'Ο Κρυστάλλης δούλευε σ'ένα τυπογραφείο σαν στοιχειοθέτης γιά νά ζή. 'Ο Παλαμᾶς μέ τόν Ταγινόπουλο φεύγανε από τά γραφεία τής 'Εφημερίδος του Κορομηλά, περνούσανε από τό τυπογραφείο Παπαγεωργίου στήν όδόν 'Οφθαλμιατρείου...

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Στάσου, στάσου. 'Οδός 'Οφθαλμιατρείου, ποιά ήτανε αυτή ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Η δδός 'Εδουάρδου ΑΨ. Τότε λεγότανε δδός 'Οφθαλμιατρείου. Όμως εκείνο πού δέν ξέρει σχεδόν κανείς, είναι ότι στην δημοσιογραφική αυτή συντροφιά, του Παλαμά, του Ταγκόπουλου και του Κώστα Κρυστάλλη, υπήρχε κι' ένας τέταρτος πού μόλις είχε γυρίσει από την Γερμανία όπου είχε σπουδάσει αρχαιολογία.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μ'αυτά πού είπες μπήκα στο νόημα και τον κατάλαβα. Σπουδές στην Γερμανία, αρχαιολόγος... ήτανε ο Θεμιστοκλής Σοφούλης πού έγινε αργότερα πολιτικός.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μάλιστα. 'Ο Σοφούλης. Τότε πήγαινε για να γίνει καθηγητής της 'Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο και έγραφε στην έφημερίδα του Κορομηλά άρθρα έναντίον του τότε καθηγητού.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Και τά κατάφερε ; "Έγινε καθηγητής ο Σοφούλης ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Όχι, γιατί στο ανάμεταξύ κηρύχτηκε ο πόλεμος του 12, οι Βαλκανικοί πόλεμοι δηλαδή πού τελειώσανε με τον ελληνικό θρίαμβο, τά νησιά του Αιγαίου, Χίος, Σάμος, Μυτιλήνη και Έλλα έγιναν ελληνικά και ο Σοφούλης πήγε στην πατρίδα του την Σάμο πού τον έστειλε βουλευτή στην 'Αθήνα
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Βλέπεις λοιπόν ; Αυτό πού λέγαμε πρό ήμερών. Τά μεγάλα γεγονότα, δέν αλλάζουν μόνο την γεύσι μας, μά και την τύχη των ανθρώπων... "Αν δέν γινόντουσαν οι Βαλκανικοί πόλεμοι, ο Σοφούλης θά είχε γίνει δάσκαλος και θά έδίδασκε 'Αρχαιολογία. Μά η εποχή εκείνη του 12, η εποχή των Βαλκανικών πολέμων είχε κι' άλλο αποτέλεσμα. Τόν αργό θναάτο της παληάς καντάδας. 'Η καντάδα είχε αρχίσει να σβήνη πιά. Οι τελευταίοι κανταδόροι, μερικοί ήθοποιοί του Μελοδράματος έφηναν τίς τελευταίες τους νότες και τίς στερνές τους κορώνες στά αθηναϊκά σοκάκια τραγουδώντας : Μέ δησημόνησες σιληρά...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μέ σλησμόνησες σκληρά... Μοῦ φαίνεται πώς ἦτανε συμβο-
λική αὐτή ἡ καντάδα.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Συμβολική γιὰ ποιο λόγο ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὑποσυνείδητα οἱ κανταδόροι ἴσως νάε' ννοοῦσαν ὅτι τοὺς εἶχε
ἀρχίσει νά τοὺς λησμονῆ ἡ καντάδα...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Δέν ἀποκλείεται. Τό γεγονός ὅμως εἶναι ὅτι ἕνας νικηφόρος πό-
λεμος σάν τοὺς πολέμους τοῦ 12 - 13, σβήσανε τὰ παλιά τραγού-
δια καί κάνανε τόν κόσμο νά τραγουδᾷ, ὄχι τραγούδια ρομαντικά
τῆς θλιμένης σχολῆς, μά τραγούδια πιο ζωντανά πού τά λαυσάρι-
ζαν στό θέατρο ἡ Μαρίκα Κοτοπούλη, ὁ Μήτσος Μυράτ πατέρας
τοῦ σημερνοῦ Δημήτρη Μυράτ, τραγούδια ζωντανά πού δίνανε τήν
εἰκόνα τῆς ἐποχῆς τοῦ δώδεκα, τῆς πολεμικῆς ἐποχῆς δύο νικη-
φόρων πολέμων. Εἶμαι βέβαιος μ' ὄλο πού δέν ἤμουν τότε στήν
'Αθήνα, ὅτι θά τραγουδιότανε στο ὕς δρόμους καί στίς ταβέρ-
νες ὄχι τό ἢ Μιά πεταλοῦδα νά 'μωνα νά πέταγα σιμάσου, μά
τό Εὐζωνάκι γοργό... "Εν δυό, ἐνά δυό - φουστανέλλα, τσαροῦ-
χι, φοῦντα, φέσ'...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Βεβαιότατα. Ἐγώ μ' ἐγώ, β' ζουνάν' γουργό... πού ζῶ στόν κόσμο
τιμημένα... Τό ἐπίκαιρο, τό ζωντανό τραγούδι, ἔπαιρνε τήν θέ-
σι τῆς κλαφομουρμούρικῆς καντάδας. Τό ξενύχτι ὅμως, ξενύχτι.
Τό ξενύχτι ἐξακολουθοῦσε πάντα. Οἱ δημοσιογράφοι καί οἱ λογο-
τέχνες δέν τ' ἀφήνανε τὰ νυκτερινά τους καφενεῖα, ὅπου βρίσκα-
νε τήν εὐκαιρία ν' ἀναπτύσσουν γνῶμες, φιλολογικῆς, κοινωνι-
κῆς, πολεμικῆς καί πολιτικῆς. Θυμᾶμαι ἀκόμη ἕναν ἰδιορρυθμο
ξενύχτι ^{τόνο} στά 1920, ἐδῶ καί πενήντα χρόνια. Ἐόλη τήν ἡμέρα
ἦτανε χαμένος καί ἐμφανιζότανε μόνο τήν νύχτα στό καφενεῖο
Βυζάντιο τῆς πλατείας Ὁμονοίας

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μόνο τή νύχτα ζοῦσε ; Τί δουλειά ἔκανε ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ποιητής. Λεγότανε Φωκίων Πανᾶς...

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Φωκίων Πανᾶς. Ναί, κάτι ἔχω ἀκούσει γι' αὐτόν. "Ἦτανε νομίζω τύπος τῆς νυκτερινῆς Ἀθήνας.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ποιητῆς ἐπαγγελματίας.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τί ἐννοεῖς ἐπαγγελματίας ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Θά σοῦ ἐξηγήσω. Ἐρχότανε στό καφενεῖο κατά τίς ἐννιά τό βράδυ, καθότανε πάντα στήν ἴδια θέσι, ἀπόμερα ἀπό τοὺς ἄλλους πελάτες. "Ἦτανε ψηλός, σωματώδης, μέ πυκνά μαλλιά, μουστάκι τσιγκελωτό καί γουρλωμένα μάτια. Τό σύνολό του ἦτανε ἐπιβλητικό. Γραβάτα πάντα μαύρη φλοττάντ. Καθότανε, ἔβγαζε τά χαρτιά του ἀπό διάφορες τσέπες καί ἔρχιζε νά γράφῃ. Ἐμεῖς ἀναρωτιόμαστε τί νά ἔγραφε, μά ἓνα γιανσοῦνι μᾶς ἀπεκάλυψε τό μυστικό. "Ἐγραφε ποιήματα κατά παραγγελίαν. Τόν ζέρανε κι' ἐρχόντουσαν νά τόν βροῦνε. Ἐνας ἤθελε ἓνα ποίημα γιατί πάντρευε τήν ἀδελφή του, ἄλλος γιατί θά βάφτιζε τόν γιό του καί θά εἶχε γεῦμα ἓνας τρίτος, γιατί γιόρταζε ἡ γυναῖκα του καί ἤθελε νά συνοδεύσῃ τό δῶρο μ' ἓνα ποίημα.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί πληρωνότανε βέβαια γιά τά ποιήματα αὐτά.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὅπως εἶχαμε μάθει πληρωνότανε μ' ἓνα περίεργο τρόπο. Ζητοῦσε μιά δραχμή τόν στίχο, μά καμμιά φορά ὁ πελάτης, δέν καταλάβαινε τί θά πῆ στίχος καί ὁ ποιητῆς ἐξηγοῦσε : Δυό στίχοι εἶναι ἓνας πόντος. Θέλω λοιπόν ἓνα δίφραγγο τόν πόντο. Καί ρωτοῦσε τόν πελάτη : Πόσους πόντους ποίημα θέλεις ; Πόσα λεφτά διαθέτεις ; Φτιάχτε μου γιά δυό πόντους... Καί ὁ Φωκίων ὁ Πανᾶς τοῦ ἔγραφε ἓνα τετράστιχο ἀφοῦ ρωτοῦσε τό ὄνομα τῆς νύφης καί τοῦ γαμπροῦ, ὅταν ἐπρόκειτο γιά γάμο. Καί μιά φορά...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τί ἔγινε μιά φορά ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Βάλαμε ἓνα δικό μας ἔφημεριδοπώλη, νά πάῃ νά τοῦ παραγγεῖλῃ ἓνα ποίημα ἓνα πόντο, δυό στίχους δηλαδή, γιατί δῆθεν θά πάντρευε τήν ἀδελφή του πού λεγότανε Μαρριέττα μ' ἓναν πού λεγότανε Ἀλέξανδρος. Ὁ Πανᾶς ἔγραφε τό δίστιχο καί τό μάθαμε ἀπ' ἔξω φυσικά. Ὅριστε διάβασέ το Γιάγιο.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Απόψε ο 'Αλέξανδρος θά πάρη τήν Μαριέττα κι' εύλογημένα νά 'ναι τοῦ γάμου τὰ κουφέτα

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Φυσικά ὁ ἔφημεριδοπώλης, δασκαλεμένος ἀπό μᾶς, τοῦ εἶπε πῶς ἦτανε λίγο. 'Ο ποιητής ἔγινε ἔξω φρενῶν : "Ἐνα πόντο ποίημα δεν μοῦ εἶπες ; 'Ορίστε, ἕνας πόντος εἶναι. Μέτρα 'το.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τόν καημενο τόν Φωκίωνα Παναῶ... "Ὅμως πρίν ἀπό λίγο ἀναφέραμε δυό ὀνόματα παλαιῶν ἠθοποιῶν, τῆς Μαρίας Κοτοπούλη καί τοῦ Μήτσου Μυράτ. Καί θυμήθηκα ὅτι αὐτοί οἱ δύο ἔχουν παίξει κάποτε στό θέατρο, ~~καί~~ στήν ἐπιθεώρησι : Πολεμικά Παναθηναία τοῦ δώδεκα, ἕνα περίφημο ντουέττο πού ἔσατύριζε τοὺς ξένους ἀνταποκριτάς πού εἶχανε μαζευτεῖ στήν 'Ελλάδα γιά τὰ πολεμικά γεγονότα. Δέν θ' ἄξιζε τόν κόπο νά τό θυμήσωμε καί στοὺς ἀκροατές μας αὐτό τό ντουέττο ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Ὅπως δῆποτε γιατί εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία ἐκείνη τήν ἐποχή ὅπως τό ἔλεγαν μέ δυό φωνές πρίμο καί σεγκόντο. 'Ἡ φίλη μας ἡ Κλειώ εἶναι σέ θέσι νά τό ζωντανέψη μέ τίς δυό φωνές μάλιστα

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) "ἔχω ἕνα μάτι τόσο τρομερό πού ὅ τι γίνη ἐδῶ, πρώτη ἐγώ θά ἰδῶ πῶς νά ξεφύγη τήν ματιά αὐτή πού σπινθηροβολεῖ - τρελλή...

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τό νούμερο λοιπόν αὐτό, οἱ ξένοι ἀνταποκριταί, εἶχε μεγάλη πολιτική καί σατυρική σημασία, γιατί εἶχε γίνει γνωστό ὅτι ὁ ἀνταποκριτής τοῦ ἀγγλικοῦ πρακτορείου, ἔστεινε διαρκῶς ἀνταποκρίσεις φιλοβουλγαρικές, ἐνῶ τοῦ γαλλικοῦ πρακτορείου φιλελληνικές. "Ὅπως ἦτανε ἐπόμενο, δημιουργήθηκε τότε ἕνα μικρό ἐπεισόδιο ~~καί~~ δημοσιογραφικό καί διπλωματικό, ὁ ἄγγλος ἀνταποκριτής διετύπωσε τήν ἀξίωσι νά ἀποσυρθῇ τό νούμερο, μά ἡ Μαρία Κοτοπούλη ἐπέμεινε καί τό νούμερο τῶν 'Ανταποκριτῶν ὅχι μόνο παιζότανε, μά γλήγορα κατέβηκε καί στόν δρόμο καί τραγουδιότανε παντοῦ.

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ξέρεις λοιπόν αγαπητέ μου Δημήτρη, τί συμπέρασμα βγάζω από
τά διάφορα γράμματα πού λαμβάνομε από τούς άκροατάς μας ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τί συμπέρασμα ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Οτι οί άκροατές μας έχουνε διαιρεθεϊ σε δύο στρατόπεδα.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δέν μου φαίνεται παράδοξο αυτό. "Ελληνες είμαστε, Έλληνες
είναι και οί άκροατές μας και έχουνε τήν μανία τής διαιρέσε-
ως σε δύο στρατόπεδα πάντοτε . Καί τί ζητάνε οί μέν και οί
δέ ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Οί μισοί θέλουν νά λέμε παλαιά παλαιά παλαιά γεγονότα πού
δέν τά ξέρουν για νά τά μαθαίνουν... οί άλλοι μισοί προτι-
μούν νεώτερα παλαιά πού τά έχουν ζήσει μέν αλλά τά έχουν
ξεχάσει και εύχαριστούνται όταν τά ξαναθυμούνται.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Κι' έμεϊς έδω τί κάνομε Γιάγιο ; Πηδάμε από μία παλαιότερη
έποχή σε μία νεώτερη παλαιά. Οί αναμνήσεις αγαπητέ μου Γιάγιο
είναι σαν τά λουλούδια...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Λουλούδια είπες ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ναί λουλούδια, όχι μαραμένα, μά λουλούδια ζωντανά κι' έμεϊς
έδω, παριστάνομε τίς πεταλούδες πού πετάνε από ένα λουλούδι
σε άλλο, από μιάν ανάμνησι σε άλλη και κάτι τσιμοκογάνε απ'
έδω και απ'έκει... Νά, τώρα λόγου χάριν πού θυμηθήκαμε τόν
πόλεμο του δώδεκα... μου έρχεται στή μνήμη ένα λίγο μεταγενέ-
στερο τραγούδι, φραντσέζικο, ή άπάχινη ή ζαβάν... Τί λές ;
'Αξίζει νά τό θυμήσωμε στίς γκριζομάλλες μας εύγενικές άκρο-
ατρίες ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί βέβαια αξίζει. "Αλλως τε δέν μ'ας μένει πιά ώρα για νά
άνοίξωμε καινούργια συζήτηση. "Ας θυμηθούμε λοιπόν τήν Ζαβάν
μέ τήν γλυκειά φωνή τής Κλειώς...
- ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (Μέ συνοδεία πιάνου) "Ενας χορός πού άπίστευτα μ'ας τραβάν
ή θρυλική, ή άπάχινη ή ζαβάν...

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί πάλι τελειώσαμε Γιάγιο και πάλι θά ποϋμε καλή νύχτα
στους φίλους μας άκροατάς...